

Õpetaja eetikakoodeks

Õpetaja eetikakoodeksi peamine otstarve on piiritleda väärtusruum, millesse õpetaja professionaalne töö Eestis paigutub, ning esitada normid, mis annavad pidepunkte eetiliste kaalutluste tegemisel. Õpetaja kutsetöö ülim eesmärk on toetada õppija arengut. Selle eesmärgi täitmisel lähtub õpetaja väärtuskasvatajana paljudest väärtustest ja tegevuspõhimõtetest, eetikakoodeksis on neist välja toodud vaid kõige olulisemad.

Õpetaja moraalse käitumise eeltingimus on tema püüdlusi toetav organisatsioonikultuur. Seetõttu on oluline, et juhtimine haridusasutuses lähtuks teeniva juhtimise põhimõttest. Asutuse juhi ülesanne on tagada avatud, koostöine, usalduslik ja õiglane keskkond. Juhi kohustus on tagada süsteem, mis võimaldab arutleda eetiliste probleemide üle. Teeniv juhtimine tähendab, et esikohal on õpetajate võimestamine ning nende moraalse ja professionaalse arengu toetamine. Õpetaja roll eeldab muuhulgas südikust sellist keskkonda taotleda.

Väärtused

Inimväärikus on õpetajatöö peamine alusväärtus. Inimväärikus tähendab, et igaüks, kes õpiprotsessis osaleb, sealhulgas iga õppija, on inimesena väärtuslik iseenesest. Inimväärikusest lähtumine tähendab hoolivust, autonoomia austamist, võrdset kohtlemist ja õppijatele võrdväärsete võimaluste loomise kohustust, et tagada nende terviklik ja tervislik areng. Samuti tähendab see teiste inimeste kahjustamise keeldu. Inimväärikus suhtes väljendub mõtte- ja sõnavabaduse hindamises. Kommunikatsioonis võimaldab inimväärikuse austamine dialoogipartneri seisukohtade kuulamist ja mõistmist ning madaldavatest eelarvamustest kantud seisukohtade vältimist.

Koostöö on õpetajatöö kõige olulisem vahendväärtus. Koostöö eeldab kaasamist. Õpetajatöös tähendab koostöö eelkõige partnerlust õppijaga, temaga koos (õpi)eesmärkide seadmist ja tulemuste hindamist. Koostöisus väljendub sihtide, ülesannete ja rollide läbirääkimises ning jagamises teiste õpikogukonna liikmetega: töökaaslaste, lastevanemate, juhtide, mitteformaalse hariduse andjatega jt.

Ausus on õpetajatöös oluline peamiselt kahes mõttes. Esiteks tähendab ausus avatud lävimist ja valetamisest hoidumist. Teiseks aga lubadustest ja kokkulepetest kinni pidamist. Lisaks eelnimetatule sisaldab ausus ka oskust tunnistada oma vigu ja eksimusi, mis on õppimise ja professionaalse arengu vältimatu osa.

Vastutus on oma tegevuse või tegevusetuse eeldatavatele tagajärgedele mõtlemine. Eetikakoodeksi kontekstis tähendab see peamiselt professionaalse rolli väärtusnormide omaksvõttu ja järgimist ning enda ühiskondliku positsiooni tunnetamist. Samuti julgust kokkulepitud põhimõtete eest seista ka olukordades, kus see on keeruline erinevate lojaalsussidemete tõttu. Vastutus isiklikus mõttes on kohustus hoolitseda iseenda professionaalse arengu, sh moraalse kaalutlusoskuse ja tervikliku heaolu eest ning hoiakut olla valmis oma tegevuse negatiivseid tagajärgi leevendada.

Tegevuspõhimõtted

1. Õppeprotsessi juhtimine

Õpetaja juhib õppeprotsessi, ta on iga õppija arengupartner ja usaldusliku ning õiglase õpikeskkonna looja. Õppija võimestamine ja paindliku õpitee kujundamine toimub tema väärikuse ja autonoomia austamise kaudu, arvestades seejuures tema vanuselisi jm piiranguid.

1.1 Õpetaja kohtleb õppijaid võrdselt – ta ei diskrimineeri ega eelista kedagi isiklikust meeldimisest, soost või muust grupikuuluvusest lähtuvalt.

1.2 Õpetaja arvestab õppijate vajadustega, hindab iga õppija arenguvõimalusi ja lähtub õppetöö planeerimisel jõukohasuse ja võrdväärsete võimaluste loomise põhimõttest.

1.3 Õpetaja on meetodite ja tegevuste eesmärkide valikul õppija suhtes avatud ning võimaldab õppijal neile tagasisidet anda.

1.4 Õpetaja annab õppijatele edasiviivat tagasisidet ning jälgib, et hindamiskriteeriumid on

õppijatele teada ja arusaadavad.

1.5 Kui õpetaja märkab, et õppija õigused on jäänud tähelepanuta, on tal kohustus sekkuda.

1.6 Õpetaja suunab õppijaid üksteist toetama ja teeb pingutusi liigse rühmasisese võistlemise vähendamiseks. Õpetaja juhib grupi suhteid.

1.7 Õpetaja märkab kahjustavat käitumist ning sekkub sellesse. Füüsilise ja vaimse vägivalla korral tuleb sekkuda kohe.

1.8 Õpetaja toetab õppija isikliku arvamuse väljakujunemist, ta ei suru õppijatele ega kolleegidele peale oma usulisi, poliitilisi jm veendumusi.

1.9 Õpetaja distsiplineerib ilma ähvardamise ja hirmutamiseta.

2. Suhted

Tõhusa õpiprotsessi aluseks on turvalised ja usaldusel põhinevad suhted õpetaja ja kõikide teiste õpikogukonna liikmete vahel, kes õppija arengut mõjutavad. Suhted on alati mitmepoolsed ning kõikidelt osapooltelt head tahet eeldavad, kuid õpetajal on nende loomisel ja hoidmisel kandev roll.

2.1 Lojaalsuskonflikti puhul on õpetaja lojaalne eelkõige õppijale.

2.2 Õpetaja teeb koostööd õppijate, töökaaslaste, lapsevanemate, mitteformaalse hariduse andjate, juhtide jt õpikogukonna liikmetega.

2.3 Alaealise õppija pere ja õpetaja töötavad partneritena, austades õppija autonoomiat ja kuulates tema arvamusi. Õpetaja teeb pingutusi selle koostöö algatamiseks ja hoidmiseks.

2.4 Olukorras, kus õpetaja tunnetab, et ta oskused, võimed või võimalused on piiratud, küsib ta abi.

2.5 Õpetaja teeb sisulist koostööd tugispetsialistidega.

2.6 Õpetaja jagab oma kogemusi ja häid praktikaid kolleegidega, olles ise avatud uutele ideedele, konstruktiivsele kriitikale ning abile.

2.7 Õpetaja toetab ning julgustab õppijate ja kolleegide algatusi.

2.8 Õpetaja reageerib manipulatiivsele või ebasobivale käitumisele, teavitades esmajärjekorras sel viisil käitunud inimest ennast.

2.9 Õpetaja sekkub, kui on märganud kolleegi ebaeetilist või ebaprofessionaalset käitumist õppija või ka teise kolleegi suhtes.

2.10 Õpetaja ei loo romantilisi suhteid õppijaga.

2.11 Õpetaja väldib olukordi, mida võib tõlgendada positsiooni ärakasutamisenä isiklikes huvides.

3. Kommunikatsioon

Usalduslike suhete kujundamiseks õpikogukonnas (ja laiemalt ühiskonna arutlusvõimekuse suurendamiseks) on vajalik dialoogilise kommunikatsiooni ja informatsioonilise enesemääramise põhimõtete järgimine. Esimene eeldab õpetajalt kuulamist, valmidust mõista, vastastikust austust ja püüdu vältida eelarvamusi. Teise põhimõtte võtab suuresti kokku väljend: räägi inimesega, mitte inimesest.

3.1 Õpetaja hindab, kellele ja millist infot on vajalik edasi anda. Samuti kaalub ta, millised on teabe levitamise võimalikud tagajärjed, seda nii inimestevahelises suhtluses, organisatsioonis üldiselt kui ka (sotsiaal)meedias.

3.2 Õpetaja kasutab teiste inimeste ja tehisaru loomingut avatult ja läbipaistvalt.

3.3 Õpetaja peab kinni konfidentsiaalsuskokkulepetest, v.a seadustest tulenevate erandite puhul.

3.4 Õpetaja hoiak on taktitundeline ja viisakas.

3.5 Õpetaja on osavõtlik kuulaja ja dialoogipartner, kes teeb vahet kommunikatsiooni- ja väärtuskonfliktidel.

3.6 Õpetaja toetab õppijat konfliktsetes suhtlusolukordades, sealjuures arendades tema läbirääkimis- ja sotsiaalseid oskusi.

3.7 Õpetaja lepib õppijatega (ja vajadusel lastevanematega) kokku jätkusuutliku tunnivälise teabe jagamise viisi.

3.8 Õpetaja avab ja selgitab väärtuskonfliktide ja eriarvamuste puhul oma vaatenurka.